

Житомирський державний університет імені Івана Франка
ННІ педагогіки
Кафедра теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
Освітньої компоненти**

Основи інклюзивної педагогіки

**для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Предметна спеціальність	—
Спеціалізація	—
Освітня програма	Дошкільна освіта
ННІ педагогіки	

Розглянуто та схвалено

на засіданні кафедри теорії та методик
дошкільної й інклюзивної освіти

Протокол від «13» грудня 2024 р. № 6

Завідувач кафедри

Іван КОНОВАЛЬЧУК

Житомир 2024

УДК 376.091:373.2(072)

I-72

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 23 від 24 грудня 2024 року)

Рецензенти:

Лілія КУЧИНСЬКА – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри суспільно–гуманітарних дисциплін , методист з дошкільної освіти лабораторії методичного забезпечення КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР;

Катерина ДЕМЧИК - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Інна КОНОВАЛЬЧУК – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з освітньої компоненти «Основи інклюзивної педагогіки». Укладачі: Гужанова Т.С., Панченко Є.С., Максимова О.О. Житомир: Житомирський державний університет імені І.Франка, 2025. 47 с.

Запропоновані методичні рекомендації до практичних занять містять основні питання, необхідні для поглиблення та розширення знань здобувачів вищої освіти стосовно концептуальних засад інклюзивної педагогіки, міжнародного і національного законодавства з розвитку інклюзивної освіти, зарубіжного досвіду впровадження інклюзивної освіти, державно-громадського управління інклюзивною освітою. Особлива увага відведена питанню соціалізації дитини з особливими освітніми потребами в системі закладів дошкільної освіти.

Дані матеріали розроблено для вивчення освітньої компоненти «Основи інклюзивної педагогіки» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «012 Дошкільна освіта».

УДК 376.091:373.2(072)

I-72

© Гужанова Т.С., Панченко Є.С., Максимова О.О. 2024

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
Опис освітньої компоненти «Основи інклюзивної педагогіки»	8
Методичні вказівки до проведення практичних занять	9
Рекомендації до підготовки та проведення практичних занять	12
Практичне заняття № 1	12
Тема: Концептуальні засади інклюзивної педагогіки	
Практичне заняття № 2	15
Тема: Законодавча база та нормативно-правове підґрунтя для широкого впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітні заклади України.	
Практичне заняття № 3	17
Тема: Прес-конференція на тему «Зарубіжний досвід інклюзивного навчання»	
Практичне заняття № 4	20
Тема: Управління інклюзивною освітою в Україні.	
Практичне заняття № 5	23
Тема: Мережа закладів освіти для дітей з ООП	
Практичне заняття № 6-7	26
Тема: Особливості розвитку особистості. ПМКР №1	
Практичне заняття № 8	29
Тема: Нозології та їх особливості	
Практичне заняття № 9	32
Тема: Соціалізація дитини з ООП	
Практичне заняття № 10-11	34
Тема: Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти	
Практичне заняття №12-13	37
Тема: Документація супроводу дитини дошкільного віку з ООП в закладі дошкільної освіти	
Практичне заняття № 14	40
Тема Індивідуалізація і диференціація навчально-виховних завдань у педагогічному процесі інклюзивної групи. ПМКР №2	
Рекомендована література	44
Завдання для тих, хто навчається за індивідуальним графіком	47

ПЕРЕДМОВА

1.1. Мета вивчення освітньої компоненти: розкриття теоретичних та методичних основ інклюзивної освіти; висвітлення питань виховання і навчання дитини дошкільного віку з особливими освітніми потребами в ЗДО; деталізація суті процесу включення дитини з особливими освітніми потребами до класичних груп закладу дошкільної освіти.

1.2. Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є::

1. Формування готовності майбутніх вихователів до організації педагогічної діяльності інклюзивного змісту з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами;

2. Розгляд особливостей підтримки і супроводу дитини дошкільного віку з особливими освітніми потребами в ЗДО у співпраці з родинами;

3. Ведення документації супроводу дитини з ООП, враховуючи сучасні тенденції в системі дошкільної освіти;

4. Засвоєння нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти;

5. Ознайомлення здобувачів з розвитком та становленням інклюзивної освіти у зарубіжних країнах;

6. Ознайомлення з умовами, необхідними для реалізації інклюзивної освіти в загальноосвітній простір України з метою підготовки творчих, компетентних фахівців.

1.3. Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі 012 Дошкільна освіта професійної діяльності.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здійснення безпечної діяльності.

ЗК 11. Здатність до підтримки цінностей інклюзії, соціальної інтеграції людей з інвалідністю, забезпечення їх автономії, прав і свобод.

ЗК 16. Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність)

СК 1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

СК 2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

СК 4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

СК 6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

СК 9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

СК 10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

СК 15. Здатність до забезпечення індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

СК 16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

СК 17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

СК 18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

СК 19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

СК 20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

СК 21. Здатність діагностувати рівень фізичного, пізнавального, соціально-морального, мовленнєвого, художньо-естетичного, креативного розвитку дітей, рівень сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до державного стандарту дошкільної освіти і на основі цього визначати цілі та зміст педагогічної діяльності з орієнтацією на зону найближчого розвитку дошкільників.

СК 22. Здатність до створення розвивального середовища у ЗДО, до проектування та організації освітніх осередків за принципами універсального дизайну та розумного пристосування, до методичного забезпечення освітнього процесу (розробки планів занять, наочності тощо).

СК 23. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії, до швидкого реагування на зміни, гнучкість, адаптивність і стресостійкість.

СК 26. Здатність упроваджувати сучасні технології навчання і викладання, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід.

Програмні результати навчання

ПР 1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР 3. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР 6. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР 7. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей та потреб дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР 8. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР 9. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР 11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР 12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР 17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР 22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 25. Вирішувати завдання соціально-морального розвитку дітей раннього й дошкільного віку, залучати їх до різних видів праці, предметно-практичної та художньо-продуктивної діяльності з метою формування суспільно визнаних цінностей і ціннісних ставлень.

ПР 27. Проектувати програми власного професійного й особистісного удосконалення, здійснювати самоорганізацію, самостійне та автономне навчання упродовж життя.

ПР 29. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «Основи інклюзивної педагогіки»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів - 4	01 Освіта/Педагогіка	Обов'язкова	
	012 Дошкільна освіта		
Модулів - 2	Перший (бакалаврський)	Рік підготовки	
Загальна кількість годин - 120		1-й	1-й
		Семестр	
		2	2
		Лекції:	
		20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські:	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні:	
-		-	
Самостійна робота:			
34 год.	30 год.		
Індивідуальна робота:			
38 год.	80 год.		
Вид контролю:			
Залік	Залік		
Тижневих годин для денної форми: аудиторних — 3,2 самостійна робота студента — 4,8			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми – 40 %;

для заочної форми – 8 %.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

I. Рекомендації для ведучих стосовно проведення заняття.

- розподілити питання, що пропонуються для розгляду серед студентів групи;
- скласти план-конспект проведення заняття (обов'язково визначити мету даного заняття);
- продумати перехід від попереднього питання до наступного (стисло повторити основні положення питання, що розглядалося в ігровій, розважальній формі, можливо використання тестових завдань);
- підведення підсумків заняття.

II. Експрес-контроль.

Мета: перевірка знань основних понять теми, що вивчається.

Експрес-контроль – це вид письмового контролю, який передбачає:

- формулювання питань у згорнутому вигляді;
- чітку, коротку відповідь на питання;
- час проведення 5-7 хвилин.

Підготовка до проведення експрес-контролю.

Скласти план-конспект виступу, який включає:

- організаційний момент – привітання і організація аудиторії для подальшої роботи (підготовка та оформлення робочих листків, розподіл на варіанти);
- розробка системи завдань, які потребують короткої відповіді;
- завершення роботи та збір виконаних робіт;
- підведення підсумку роботи.

III. Опитування за питаннями, передбаченими у плані заняття.

Підготовка до проведення опитування:

- опрацювання конспекту лекцій, підручників, посібників з теми заняття;
- розробка блок-схеми з певного питання;
- складання конспекту проведення опитування (при проведенні опитування застосовувати запитання, що потребують репродуктивної відповіді та проблемні запитання);
- висновок (стисло повторити основні положення питання, що розглядалося).

Вимоги до проведення опитування:

- наявність блок-схеми на дошці;
- застосування наочності;

- наявність конспекту опитування.

Рекомендації до виконання самостійної роботи.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до заліку.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядатися під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

1. Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
2. Знайдіть бібліографічні джерела, які зазначені у списку основної літератури до заняття (їх можна знайти в бібліотеці університету, в читальному залі, на кафедрі університету).
3. Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
4. Опрацюйте ці розділи.
5. Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
6. Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
7. Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
8. Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
9. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
10. Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

1. Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або заліку.
2. Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу

довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).

3. Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

4. Визначте рівень знань з кожного питання.

5. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.

6. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо у Вас виникають труднощі під час підготовки окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, Ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій (кафедра теорії та методик дошкільної й інклюзивної освіти).

РЕКОМЕНДАЦІ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I. Інклюзивна парадигма сучасної освіти.

Практичне заняття №1.

Тема: Концептуальні засади інклюзивної педагогіки

Мета: розкрити мету, завдання, функції інклюзивної освіти, охарактеризувати зв'язок інклюзивної педагогіки з іншими науками.

Професійна спрямованість: ознайомлення з основними категоріями інклюзивної педагогіки, перевагами інклюзивної освіти для всіх учасників освітнього процесу.

План:

1. Інклюзивна педагогіка як наука. Мета, завдання, функції інклюзивної освіти.
2. Основні категорії інклюзивної педагогіки. Зв'язок з іншими науками.
3. Історичні аспекти становлення інклюзивної педагогіки.
4. Ставлення до людей з особливими потребами у різних суспільних формаціях та в різні історичні часи.
5. Порівняння традиційного та інклюзивного освітніх процесів, переваги інклюзивної освіти.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання

1. Наведіть приклади ситуації виключення, сегрегації, інтеграції та інклюзії у навчанні дітей з ООП.
2. Заповніть таблицю «Функції інклюзивної освіти».

Питання для самоперевірки

1. Що таке інклюзивна педагогіка?
2. Що є метою інклюзивної освіти?
3. Охарактеризуйте функції інклюзивної педагогіки.
4. Назвіть основні категорії інклюзивної педагогіки.
5. Які відмінності між поняттями «виключення», «сегрегація», «інтеграція», «інклюзивна освіта»?

6. Перерахуйте ознаки інклюзивного освітнього процесу.

Тести

1. Ситуація, коли учнів прямо чи опосередковано позбавляють доступу до освіти або відмовляють у такому доступі:

- а) виключення;
- б) сегрегація;
- в) інтеграція;
- г) інклюзія.

2. Процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей:

- а) виключення;
- б) сегрегація;
- в) інтеграція;
- г) інклюзія.

3. Ситуація, у якій діти з ООП отримують освіту у відокремлених закладах, пристосованих до певного виду порушень дітей, в ізоляції від інших:

- а) виключення;
- б) сегрегація;
- в) інтеграція;
- г) інклюзія.

4. Процес влаштування дітей з ООП до існуючих закладів освіти з розумінням того, що діти з ООП зможуть пристосуватися до стандартизованих вимог таких закладів:

- а) виключення;
- б) сегрегація;
- в) інтеграція;
- г) інклюзія.

5. Яка функція інклюзивної освіти забезпечує права дітей з ООП на здобуття освіти в умовах звичайних закладах освіти за місцем проживання дитини:

- а) правова;
- б) соціалізації;
- в) виховна;
- г) освітня.

6. Оберіть функцію інклюзивної освіти, яка спрямована на включення дітей з ООП у соціокультурний простір групи, ЗДО, громади,

держави:

- а) правова;
- б) соціалізації;
- в) виховна;
- г) освітня.

7. Дана функція інклюзивної освіти передбачає засвоєння дітьми з ООП системи знань, умінь і навичок, необхідних для розвитку потенціалу та подальшої успішної інтеграції у суспільство:

- а) правова;
- б) соціалізації;
- в) виховна;
- г) освітня.

8. У якому документі було вперше введено терміни «інклюзивне навчання», «інклюзивна школа», «особливі освітні потреби» і проголошено керівні принципи впровадження інклюзивної освіти на національному рівні:

- а) Дакарські рамки дій;
- б) Копенгагенська декларація про соціальний розвиток;
- в) Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю;
- г) Саламанська декларація.

9. До характерних ознак інклюзивного освітнього процесу належить:

- а) освітні цілі для всіх дітей однакові;
- б) оцінювання проводиться за однаковим підходом для всіх;
- в) використовуються адаптивні стратегії і методи оцінювання;
- г) батьки є пасивними учасниками освітнього процесу.

10.Зв'язок інклюзивної освіти з якою наукою полягає у визначенні основних морально-етичних вимог до діяльності педагогічних працівників:

- а) з філософією;
- б) із соціологією;
- в) з правом;
- г) з етикою.

Практичне заняття №2

Тема: Законодавча база та нормативно-правове підґрунтя для широкого впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітні заклади України.

Мета: ознайомити з основними міжнародними та національними документами у сфері інклюзивної освіти.

Професійна спрямованість: сприяти вмінню орієнтуватися в національному законодавстві щодо сфери інклюзивної освіти.

План:

1. Основні міжнародні документи ООН у сфері інклюзивної освіти.
2. Саламанська декларація як стратегія розвитку інклюзивної освіти.
3. Концепції інклюзивної освіти у документах ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).
4. Законодавство України у сфері інклюзивної освіти.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання

1. Заповніть таблицю за книгою М. Порошенко (стр.265).
2. Здійсніть порівняльну характеристику міжнародного та національного законодавства у сфері інклюзивної освіти (у вигляді таблиці).

Питання для самоперевірки

1. Перерахуйте основні міжнародні документи ООН, що закріплюють право дітей з ООП на освіту.
2. Назвіть декларації, які стосуються сфери інклюзивної освіти.
3. В чому полягає сутність Саламанської декларації як міжнародного документа щодо розвитку інклюзивної освіти?

Тести

1. Одним з ключових документів ООН, де значна увага приділяється праву дитини на освіту, є:

- а) Конвенція про права дитини;
- б) Всесвітня декларація про освіту для всіх;

- в) Саламанська декларація;
- г) Дакарські рамки дій.

2. Шляхи реалізації права рівних можливостей на здобуття освіти особами з інвалідністю і визнання інтегрованого освітнього середовища окреслено в:

- а) Копенгагенській декларації про соціальний розвиток;
- б) Саламанській декларації;
- в) Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю;
- г) Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

3. В якому році було ухвалено Саламанську декларацію:

- а) 1900;
- б) 1944;
- в) 1971;
- г) 1994.

4. Саламанська декларація — це:

- а) документ, у якому визначено принципи рівних можливостей у сфері початкової, середньої і вищої освіти для дітей, молоді та дорослих, які мають інвалідність;
- б) документ, в якому введено терміни «інклюзивне навчання», «інклюзивна школа», «особливі освітні потреби».
- в) документ, в якому проголошено соціальний розвиток як пріоритетне завдання міжнародного співтовариства особливо щодо тих, хто страждає від злиднів, безробіття і соціальної ізоляції;
- г) документ, в якому йдеться про забезпечення загальної інклюзивної освіти та навчання упродовж усього життя.

5. В якому документі проголошено соціальний розвиток як пріоритетне завдання міжнародного співтовариства, особливо щодо тих, хто страждає від злиднів, безробіття і соціальної ізоляції:

- а) Копенгагенській декларації про соціальний розвиток;
- б) Саламанській декларації;
- в) Дакарських рамок дій;
- г) Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

6. Підхід щодо забезпечення освіти для всіх осіб відображено в:

- а) Копенгагенській декларації про соціальний розвиток;
- б) Саламанській декларації;
- в) Дакарських рамок дій;
- г) Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

7. Ця декларація закликає держави забезпечити інклюзивну та якісну освіту на рівноправній основі, а також надати кожній людині можливість здобувати освіту впродовж усього життя:

- а) Інчхонська декларація;
- б) Саламанська декларація;
- в) Копенгагенська декларація про соціальний розвиток;
- г) Загальна декларація прав людини.

8. В якому документі зазначено, що держави учасниці забезпечують, щоб особи з інвалідністю не виключалися через інвалідність із системи загальної освіти, а діти з інвалідністю — із системи безоплатної та обов'язкової початкової або середньої освіти:

- а) Копенгагенській декларації про соціальний розвиток;
- б) Саламанській декларації;
- в) Дакарських рамках дій;
- г) Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю і Факультативному протоколі до неї.

9. В якому році Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю і Факультативний протокол до неї набули чинності в Україні:

- а) 1991;
- б) 2005;
- в) 2009;
- г) 2014.

10. В якому документі йдеться про освіту 2030:

- а) Саламанська декларація;
- б) Копенгагенська декларація про соціальний розвиток;
- в) Загальна декларація прав людини;
- г) Інчхонська декларація.

Практичне заняття №3

Тема: Прес-конференція на тему «Зарубіжний досвід інклюзивного навчання»

Мета: сприяти засвоєнню знань про зарубіжний досвід інклюзивного навчання.

Професійна спрямованість: вчити визначати перспективні напрями розвитку інклюзивної освіти в Україні.

План:

1. Інклюзія в США.
2. Інклюзивне навчання в Італії.
3. Рівноправність у здобутті освіти в Австрії.
4. Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії).
5. Освітня реформа (досвід Голландії).
6. Шведська модель інклюзивної освіти.
7. Досвід впровадження інклюзивної освіти у Королівстві Нідерланди.
8. Варіативність надання психолого-педагогічної підтримки у процесі інклюзивного навчання (досвід Німеччини, Словаччина, Чехія та Польща – на шляху до інклюзії).

Примітка: Студенти розбиваються на творчі групи: «Міністри освіти зарубіжних країн» (готують представлення інклюзивного навчання в своїх країнах за допомогою презентацій, ілюстрацій), ведучі конференції, представники преси, телебачення (готують питання «міністрам освіти»).

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання

1. Враховуючи досвід європейських країн надайте рекомендації для розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Питання для самоперевірки

1. Який громадський рух став ключовим для розвитку інклюзивної освіти в Італії?
2. Які форми інклюзивної освіти для дітей з ООП функціонують в Бельгії?
3. Перерахуйте освітні проєкти, які впроваджувалися в Нідерландах для розвитку інклюзивної освіти.
4. Які установи для дітей з ООП функціонують у Швеції?

Тести

1. У який період розпочинається впровадження інклюзивної освіти за кордоном?

- а) 70-ті рр. 20 ст.
- б) 50-ті рр. 20 ст.
- в) 40-ті рр. 20 ст.
- г) середина 19 ст.

2. Яка країна є однією з тих, що запропонувала інклюзивне навчання?

- а) Австрія;
- б) Італія;
- в) Великобританія;
- г) Нідерланди.

3. Що стало поштовхом до проведення науково-пошукового експерименту державного значення?

- а) Акт "Про освіту" 1996;
- б) Укладання Саламанської декларації 1994;
- в) Конвенція про права дитини;
- г) "Закон про освіту" 1993.

4. Що було зазначено у "Законі про освіту"?

- а) Що батьки мають право на вибір навчального закладу для своєї дитини.
- б) Що батьки мають право на вибір педагогів.
- в) Що батьки мають право на вибір класу.
- г) Немає вірної відповіді.

5. Після прийняття якого документу у Великобританії інклюзивне навчання було законодавчо визнаним?

- а) Акт "Про освіту";
- б) Саламанська декларація;
- в) "Закон про освіту";
- г) немає правильної відповіді.

6. У якому зарубіжному документі наголошується, що кожна школа має скоординувати навчальну програму відповідно до принципів інклюзивної освіти?

- а) Акт "Про освіту";
- б) Копенгагенська декларація;
- в) "Рекомендації для педагогів з охопленням різноманітності";
- г) Саламанська декларація.

7. У якому році було прийнято "Рекомендації для педагогів з охопленням різноманітності"?

- а) 2010 рік;
- б) 2005 рік;

- в) 2014 рік;
- г) 2015 рік.

8. Скільки годин триває урок в класах з інклюзивним спрямуванням у Великобританії?

- а) 1,5 год.
- б) 1 год.
- в) 2 год.
- г) 40 хв.

9. Що мають класичні інклюзивні кімнати у Великобританії?

- а) Живі куточки;
- б) Куточок для відпочинку;
- в) Куточок рослин;
- г) Всі відповіді вірні.

10. Який документ у США став заключним при прийнятті інклюзивної освіти?

- а) Закон "Про освіту осіб з ООП";
- б) Акт "Про освіту";
- в) Копенгагенська декларація;
- г) Саламанська декларація.

Практичне заняття №4

Тема: Управління інклюзивною освітою в Україні.

Мета: ознайомитися зі структурою, рівнями, функціями державно-громадського управління інклюзивною освітою в Україні.

Професійна спрямованість: сприяти формуванню умінь визначати головні завдання громадських організацій, батьківських об'єднань та інклюзивно-ресурсних центрів в сфері інклюзивної освіти.

План:

1. Структура, рівні та функції державно-громадського управління інклюзивної освітою в Україні.
2. Міжвідомче партнерство з питань допомоги дітям з ООП.
3. Роль громадських організацій та батьківських об'єднань у розвитку інклюзивної освіти.
4. Роль інклюзивно-ресурсних центрів та ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання:

1. Ознайомити з громадськими та благодійними організаціями м.Житомира та Житомирської області інклюзивного спрямування, підготувати характеристику одного з них.

Питання для самоперевірки

1. Перерахуйте рівні державно-громадського управління інклюзивною освітою в Україні;
2. Хто входить до парламентсько-президентського рівня системи управління інклюзивною освітою?
3. Які завдання виконує вищий рівень управління інклюзивно. Освітою?
4. Що таке інклюзивно-ресурсний центр?
5. Назвіть основні завдання ІРЦ.

Тести

- 1. Скільки існує рівнів у структурі системи управління інклюзивної освіти?**

- а) 5 рівнів;
- б) 2 рівні;
- в) 6 рівнів;
- г) 3 рівні.

- 2. Кабінет Міністрів України щодо інклюзивної освіти:**

- а) забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності;
- б) координує роботу ІРЦ;
- в) проводить дослідження і поширення новітніх освітніх технологій з метою покращення роботи ІРЦ;
- г) проводить інституційний аудит закладів освіти.

- 3. До центрального рівня управління інклюзивною освітою відносять:**

- а) Верховна рада України;
- б) ОТГ;
- в) Міністерство освіти і науки;
- г) Президент України.

- 4. До вищого рівня управління інклюзивною освітою належать:**

а) спільна діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадських об'єднань, що полягає у виробленні, ухваленні рішень і заходів з метою забезпечення права дітей з ООП на інклюзивну освіту.

б) Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України.

в) МОН, інші центральні органи виконавчої влади.

г) добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

5. В якому році була заснована організація «Я-мама»?

а) 2010;

б) 2014;

в) 2017;

г) 2022.

6. Що включає в себе структура соціосвітнього партнерства у сфері інклюзивної освіти?

а) інституційне партнерство;

б) державно-громадське партнерство;

в) міждержавне партнерство;

г) всі відповіді правильні.

7. Партнерство всередині суб'єкта системи управління інклюзивною освітою, що передбачає взаємодію між групами цієї професійної спільноти — це:

а) міждержавне партнерство;

б) міжвідомче партнерство;

в) державно-громадське партнерство;

г) інституційне партнерство.

8. Установа, що проводить комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, надає дітям з ООП психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги і забезпечує їх системний кваліфікаційний супровід:

а) санаторна школа;

б) навчально-реабілітаційний центр;

в) інклюзивно-ресурсний центр;

г) спеціальна школа.

9. Яка місія організації «Я-мама»?

а) допомога та догляд за дітьми з ООП;

б) надання освіти дітям з ООП;

- в) захист прав жінок, дітей, молоді та сім'ї;
- г) всі відповіді правильні.

10. Серед завдань ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти виділяють:

- а) надання консультативно-методичної допомоги з питань навчання дітей з ООП керівниками і педагогічними працівниками закладів освіти, закладів охорони здоров'я, батькам дитини тощо;
- б) ведення реєстру закладів освіти, а також реєстру фахівців, які надають психолого-педагогічні і корекційно-розвиткові послуги дітям з ООП за їхньою згодою;
- в) консультування батьків або законних представників з ООП стосовно мережі ЗДО;
- г) моніторинг динаміки розвитку дітей з ООП шляхом взаємодії з їхніми батьками та закладами освіти, в яких вони навчаються.

Практичне заняття № 5

Тема: Мережа закладів освіти для дітей з ООП

Мета: ознайомитися з завданнями, принципами, перевагами інклюзивної дошкільної освіти та деонтологією інклюзивної освіти.

Професійна спрямованість: формувати професійні компетентності вихователя інклюзивної групи.

План:

1. Особливості організації інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти: завдання, основні принципи, переваги інклюзивної дошкільної освіти. <http://eprints.zu.edu.ua/31307/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0.pdf> ст. 58-61
2. Комбінована система надання освітніх послуг дітям з ООП: заклади загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, заклади спеціальної освіти; навчально-реабілітаційні центри.
3. Деонтологія інклюзивної освіти, завдання, принципи, професійні компетентності педагога.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).

2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.

3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте заклади інклюзивного спрямування м. Житомира та Житомирської області (напр. **Житомирська спеціальна школа Житомирської обласної ради**, КНЗ "Потіївська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів" Житомирської обласної ради).

http://zhytspetsshkola.at.ua/index/video_pro_shkolu/0-38

2. Сформулюйте основні деонтологічні вимоги до діяльності вихователя ЗДО.

Питання для самоперевірки

1. Що таке система освіти?
2. Охарактеризуйте поняття «деонтологія інклюзивної освіти».
3. Перерахуйте принципи деонтології інклюзивної освіти.
4. У чому полягають особливості педагогічної деонтології?
5. Які завдання деонтології інклюзивної освіти.
6. Назвіть професійні компетентності вихователя інклюзивної групи.

Тести

1. Установа, що проводить комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, надає дітям з ООП психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги і забезпечує їх системний кваліфікований супровід — це:

- а) інклюзивно-ресурсний центр;
- б) навчально-реабілітаційний центр;
- в) санаторна школа;
- г) спеціальна школа.

2. Заклади Міністерства соціальної підтримки забезпечують:

- а) надання дитині психолого-педагогічних послуг;
- б) надання дитині з ООП корекційно-розвиткових послуг;
- в) надання медичної допомоги дитині;
- г) догляд, піклування й утримання дитини.

3. До закладів, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України відносять:

- а) санаторні школи;
- б) центри реабілітації та паліативної допомоги дітям;
- в) малі групові будинки;
- г) інклюзивно-ресурсні центри.

4. Деонтологія — це:

- а) розділ педагогіки;
- б) розділ психології;
- в) розділ етики;
- г) розділ медицини.

5. Неупереджене, об'єктивне ставлення педагога до дітей з ООП, яке ґрунтується на любові та повазі до них, абстраговане від особистісних симпатій або антипатій відноситься до принципу:

- а) милосердя;
- б) емпатії;
- в) педагогічного оптимізму;
- г) педагогічної справедливості.

6. Сутність діяльнісного компоненту компетентності вихователя інклюзивної групи полягає в тому, що:

- а) інклюзивна освіта ґрунтується на переконанні про рівність прав на освіту для всіх дітей;
- б) педагог здатний до самовдосконалення і саморозвитку;
- в) педагог вміє планувати, організовувати, контролювати й оцінювати власну діяльність;
- г) педагог вміє проектувати освітню траєкторію дитини.

7. Уявлення про сукупність принципів і моральних розпоряджень, що ставляться суспільством до особи вихователя, а також виконання ним професійних обов'язків — це:

- а) професійний педагогічний обов'язок;
- б) самоконтроль педагогічної діяльності;
- в) професійна компетентність вихователя інклюзивної групи;
- г) педагогічний оптимізм.

8. До якого принципу деонтології інклюзивної освіти відноситься орієнтування у слабких і сильних сторонах дитини, відчуття її стану, настрою, прогнозування майбутньої поведінки:

- а) принципу поваги до дитини з ООП;
- б) принципу допомоги і підтримки дитини з ООП;
- в) принципу розуміння дитини з ООП;
- г) принципу вимогливості педагога до себе.

9. Емоційне неприйняття дитини з ООП у сім'ї — це:

- а) брак опіки і контролю за поведінкою дитини;
- б) ігнорування потреб дитини, а іноді навіть жорстоке поводження з нею;
- в) потурання всім бажанням дитини;

г) загострена увага і турбота батьків про дитину..

10. Який стиль сімейного виховання характеризується загостреною увагою і турботою батьків про дитину, що поєднуються з дріб'язковим контролем, надмірною кількістю обмежень і заборон:

- а) домінуюча гіперопіка;
- б) потураюча гіперопіка;
- в) емоційне неприйняття;
- г) гіпопротекція.

Практичне заняття №6-7.

Тема: Особливості розвитку особистості. ПМКР №1

Мета: сприяти засвоєнню знань про закономірності, основні етапи розвитку, зміни та модифікації у вікових періодах розвитку.

Професійна спрямованість: формувати вміння визначати зовнішні та внутрішні чинники відхилення у здоров'ї дітей, вміння орієнтуватися у змінах та модифікаціях у вікових періодах розвитку.

План:

1. Закономірності розвитку особистості.
2. Основні етапи розвитку дитини.
3. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) чинники відхилення у здоров'ї.
4. Зміни та модифікації у вікових періодах розвитку: еволюційні, революційні, ситуаційні.
5. Порушення розвитку дитини.
6. Діти з особливими освітніми потребами.
7. Класифікація психофізичних порушень розвитку.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте категорії дітей з особливими освітніми потребами за різними класифікаційними ознаками. Табл. Стр 276. М. Порошенко.
2. Заповніть таблицю «Психологічна та педагогічна періодизація розвитку дитини»

Питання для самоперевірки

1. Що таке розвиток особистості?
2. Охарактеризуйте педагогічну періодизацію розвитку дитини.
3. Наведіть приклади екзогенних чинників відхилення у здоров'ї.
4. Який період вважається сенситивним?
5. Дайте визначення поняття «особливі освітні потреби».
6. Які діти відносяться до класифікації порушень в розвитку дитини з ООП згідно з ЮНЕСКО?
7. Які існують класифікації психофізичних порушень розвитку?

Тести

1. Що таке онтогенез?

- а) Індивідуальний розвиток організму.
- б) Шляхи історичного розвитку людини.
- в) Це загальний розвиток всього живого.
- г) Це процес росту людини.

2. До періоду новонародженості відносять вік:

- а) до 6 тижнів життя;
- б) до 6 місяців;
- в) до 1 року;
- г) до 3 років.

3. Коли починається розвиток особистості?

- а) від народження;
- б) в дошкільному віці;
- в) в підлітковому віці;
- г) в зрілому віці.

4. Теорію про стадії психосоціального розвитку розробив:

- а) А.Маслоу;
- б) Д.Ельконін;
- в) С.Виготський;
- г) Е.Еріксон.

5. Що таке порушення інтелектуального розвитку?

- а) Це явно виражене зниження пізнавальної діяльності.
- б) Це вираження фізичного розвитку.
- в) Це явне вираження і пізнавальної і фізичної діяльності.
- г) Немає вірної відповіді.

6. Хто така особа з особливими освітніми потребами?

- а) Особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі.

- б) Особа ,яка потребує психологічної підтримки.
- в) Особа , що потребує постійного супроводу батьків.
- г) Всі відповіді вірні.

7. Що таке сенсорні порушення у дітей з ООП?

- а) Це порушення фізичних функцій дитини.
- б) Це порушення зорових і слухових функцій.
- в) Це порушення сприймання.
- г) Немає вірної відповіді.

8. За походженням порушення у дітей з ООП розділяють:

- а) функціональні;
- б) органічні;
- в) функціональні та первинні;
- г) первинні та вторинні.

9. Як класифікують дітей з вадами психофізичного розвитку?

- а) розумово відсталі, із затримкою психічного розвитку;
- б) розумово відсталі , із затримкою психічного розвитку, з порушеннями слуху, зору, з порушеннями опорно- рухового апарату, з порушеннями спілкування;
- в) з порушеннями поведінки;
- г) всі відповіді вірні.

10. Хто такі діти з порушенням опорно-рухового апарату?

- а) діти, що мають певні фізичні проблеми, проблеми з хребтом;
- б) діти, що не вміють себе контролювати;
- в) діти, що не можуть висловлювати своє власне Я;
- г) немає вірної відповіді.

Модуль II. Система організації інклюзивної освіти для дітей дошкільного віку

Практичне заняття №8

Тема: Нозології та їх особливості.

Мета: ознайомити здобувачів освіти з різними видами порушень у дітей дошкільного віку.

Професійна спрямованість: сприяти формуванню умінь визначати нозологій, їхні характерні особливості, втрачені функції, компенсаторні можливості.

План:

1. ДЦП.
2. Синдром Дауна.
3. РАС(розлад аутистичного спектру).
4. Порушення слуху.
5. Порушення зору.
6. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності.
7. Синдром Ретта.
8. Синдром Аспергера.
9. Орфанні хвороби.
10. Спінальна м'язова атрофія.
11. Тяжкий імунодефіцит.
12. Інтелектуальні когнітивні порушення.
13. Фенілкетонурія.
14. Вроджений гіпотиреоз.

Примітка: *представити у формі презентації, у доповіді висвітлити етіологію порушення, види, втрачені функції, компенсаторні можливості, чи можуть такі люди здобувати освіту, чи потребують спеціальної підтримки, приклади людей з цим порушенням.*

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання

1. Знайти та переглянути фільми про людей з ООП, охарактеризувати нозологію головного героя / героїв.

Питання для самоперевірки

1. Що таке дитячий церебральний параліч?
2. В результаті чого виникає синдром Дауна?
3. Які ознаки характерні для РАС?
4. Як називають дітей, які мають синдром Дауна?
5. Назвіть основні причини порушення слуху?
6. Які види порушень зору вам знайомі?
7. Які симптоми синдрому дефіциту уваги та гіперактивності?
8. Що таке синдром Ретта?
9. Яким чином під час спілкування поведуться діти з синдромом Аспергера?
10. Які хвороби відносяться до орфанних?
11. Як проявляється спіральна м'язова атрофія?

Тести

1. Характерним для даного синдрому є стереотипні, одноманітні рухи рук, їх потирання, заламування, які при цьому не носять цілеспрямованого характеру:

- а) синдром Дауна;
- б) синдром Аспергера;
- в) синдром Рета;
- г) синдром дефіциту уваги та гіперактивності.

2. Діти, народжені з даною нозологією не здатні метаболізувати фенілаланін (амінокислота), який через це накопичується в крові:

- а) фенілкетонурія;
- б) тяжкий імунодефіцит;
- в) синдром Рета;
- г) синдром дефіциту уваги та гіперактивності.

3. Цей синдром є частиною РАС, його симптоми пов'язані з емоційними, комунікативними та поведінковими навичками:

- а) синдром Дауна;
- б) синдром Аспергера;
- в) синдром Рета;
- г) ДЦП.

4. У перші дні життя дитини дані ознаки (судоми застигання в одній позі, асиметрія тіла, різна довжина/товщина кінцівок) відносяться до:

- а) фенілкетонурії
- б) ДЦП;
- в) вродженого гіпотериозу;
- г) синдрому дефіциту уваги та гіперактивності.

5. Генетичний стан, який викликаний присутністю додаткової хромосоми у 21 парі:

- а) спінальна м'язова атрофія;
- б) ДЦП;
- в) вроджений гіпотериоз;
- г) синдром Дауна.

6. До якого патологічного стану призводить дефіцит гормонів, які продукує щитоподібна залоза:

- а) спінальна м'язова атрофія;
- б) ДЦП;
- в) вроджений гіпотериоз;
- г) РАС.

7. Інфекції у дітей з даним порушенням можуть протікати набагато важче і навіть загрожувати життю пацієнта; до них відносяться пневмонія, менінгіт та інфекції крові:

- а) спінальна м'язова атрофія;
- б) ДЦП;
- в) вроджений гіпотериоз;
- г) тяжкий імунодефіцит.

8. Для якого порушення характерне зниження пам'яті, сприйняття, розумових здібностей, порушення мови:

- а) фенілкетонурії;
- б) інтелектуальних когнітивних порушень;
- в) вродженого гіпотериозу;
- г) синдрому дефіциту уваги та гіперактивності.

9. Які ознаки характерні для синдрому дефіциту уваги та гіперактивності:

- а) неухважність, імпульсивність, швидка стомлюваність, проблеми зі сном;
- б) зниження пам'яті, сприйняття, розумових здібностей, порушення мови;
- в) одержимість певною темою, соціальні труднощі, незграбність;
- г) дуже світла шкіра, своєрідний запах шкіри, схожий на мишачий.

10. Оберіть ознаки, які характерні для дитини, що хворіє фенілкетонурією:

- а) неухважність, імпульсивність, швидка стомлюваність, проблеми зі сном;

- б) зниження пам'яті, сприйняття, розумових здібностей, порушення мови;
- в) одержимість певною темою, соціальні труднощі, незграбність;
- г) дуже світла шкіра, своєрідний запах шкіри, схожий на мишачий.

Практичне заняття №9

Тема: Соціалізація дитини з ООП

Мета: ознайомити здобувачів освіти з сутністю поняття «соціалізація дитини».

Професійна спрямованість: формувати вміння визначати стадії та їхні характерні особливості по сприйняттю дитини з ООП у сім'ї.

План:

1. Сутність поняття «соціалізація дитини».
2. Роль сім'ї в соціалізації дитини з ООП.
3. Надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.
4. Психолого-педагогічні умови соціалізації дитини з ООП у ЗДО.
5. Соціально-економічні умови успішної соціалізації дитини в соціумі.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання:

Розробити заходи для соціалізації дитини з ООП у ЗДО.

Питання для самоперевірки

1. Що таке соціалізація дитини?
2. Яку роль відіграє сім'я під час соціалізації дитини з ООП?
3. Перерахуйте психологічні стадії, які проходить сім'я під час сприйняття дитини з ООП.
4. Охарактеризуйте ставлення батьків до дитини з порушеннями в розвитку за класифікацією В. Соммерс.
5. Назвіть соціально-економічні умови успішної соціалізації дитини у соціумі.
6. Які існують соціально-психологічні умови соціалізації дитини у ЗДО?

Тести

1. Автором терміну «соціалізація» є:

- а) Ф. Гідінс;
- б) В. Сомерс;
- в) Л. Виготський;
- г) М. Біднер.

2. До мікрофакторів соціалізації відносять:

- а) космос, планета;
- б) сім'я, група однолітків;
- в) село, місто;
- г) країна, суспільство.

3. До макрофакторів НЕ відносять:

- а) державу;
- б) суспільство;
- в) космос;
- г) телебачення.

4. За місцем і типом поселення, в якому живуть люди, виділяють такі мезофактори:

- а) етнос як фактор соціалізації;
- б) радіо, телебачення, кіно;
- в) регіон, місто, село;
- г) немає правильної відповіді.

5. Під час якого ставлення батьків дитина з ООП сприймається з огидою, і батьки цілком усвідомлюють свої ворожі почуття до неї:

- а) відкрите неприйняття дитини;
- б) приховане неприйняття дитини;
- в) реакція надмірного захисту;
- г) реакція заперечення.

6. Яка стадія сім'ї по сприйняттю дитини з ООП характеризується запереченням представленого діагнозу, відмовою від психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини і надання будь-якої психолого-педагогічної допомоги:

- а) стадія розгубленості, страху (перша);
- б) стадія шоку (друга);
- в) стадія депресії(третя);
- г) стадія психічної адаптації (четверта).

7. Сім'я, в якій панує нездорова емоційна атмосфера, де батьки грубо ставляться до дітей, впливовим механізмом виступає страх:

- а) молода сім'я;
- б) неблагополучна сім'я;
- в) неповна сім'я;
- г) авторитарна сім'я.

8. Оберіть правильну послідовність етапів соціалізації дитини з ООП:

- а) реалізація соціального потенціалу дитини з ООП в соціумі — перебування дитини в ЗДО — входження дитини в соціум за допомогою батьків;
- б) входження дитини в соціум за допомогою батьків — перебування дитини в ЗДО — реалізація соціального потенціалу дитини з ООП в соціум;
- в) входження дитини в соціум за допомогою батьків — реалізація соціального потенціалу дитини з ООП в соціум — перебування дитини у ЗДО.
- г) всі етапи відбуваються паралельно/одночасно.

9. Специфічна форма набуття особою тих суспільних цінностей, що існують у всіх сферах суспільного життя:

- а) розвиток особистості;
- б) виховання;
- в) соціалізація особистості;
- г) навчання.

10. До соціально-економічних умов успішної соціалізації в соціумі відносять:

- а) соціально-педагогічний супровід багатодітних та молодих сімей;
- б) вільний розвиток особистості, розширення її самостійності;
- в) адаптація в колективі однолітків;
- г) встановлення контакту і формування довірливих партнерських стосунків між батьками і дітьми з ООП.

Практичне заняття №10-11

Тема: Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Мета: ознайомити здобувачів освіти зі складом та обов'язками членів КППС, дати поняття про кооперативну та метакогнітивну дидактику.

Професійна спрямованість: формувати вміння орієнтуватися в технологіях навчання в інклюзивному освітньому середовищі, надавати поради щодо удосконалення універсального дизайну в ЗДО.

План:

1. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.
2. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.
3. Урахування компенсаторних можливостей та побудова індивідуальної траєкторії (зони найближчого розвитку) для дитини з ООП.
4. Умови для реабілітації, терапії, розвитку в закладі дошкільної освіти. Ресурсна кімната закладу дошкільної освіти.
5. Формування життєво-важливого досвіду і розвитку когнітивних, мовленнєвих, моторних, соціальних функцій.
6. Адаптації і модифікації умов, навчальних підходів, вказівок та інструкцій, регуляції поведінки, матеріалів та обладнання, сенсорних потреб та предметів гігієни.
7. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі.
8. Кооперативна дидактика. "Мегакогнітивна дидактика".

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання

1. Розробити ігрове заняття з розвитку мовлення для дітей старшої групи із застосуванням кооперативної дидактики.

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте принципи універсального дизайну.
2. Наведіть приклади універсального дизайну у ЗДО
3. На які групи поділяються технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі?
4. Яких фахівців відносять до постійних учасників КППС?
5. Чим відрізняється адаптація від модифікації?
6. Що таке кооперативна дидактика?
7. В чому полягає суть метакогнітивної дидактики?

Тести

1. Даний принцип універсального дизайну характеризується забезпеченням наявності широкого переліку індивідуальних налаштувань і відповідності різним потребам, уподобанням і можливостям користувачів:

- а) рівність і доступність використання;
- б) гнучкість використання;
- в) простота і зручність у використанні;
- г) мінімізація помилок.

2. Застосування даного принципу у сфері освіти передбачає використання простих та чітких навчальних матеріалів незалежно від навичок і досвіду вихованців:

- а) принцип простоти і зручності у використанні;
- б) принцип рівності і доступності;
- в) принцип гнучкості використання;
- г) принцип мінімізації помилок.

3. Під час застосування даного принципу в соціумі можливими варіантами є двері, що легко відчиняються; вмикачі, розташовані на зручній висоті для всіх, горизонтальні рухові доріжки в аеропортах тощо:

- а) принцип мінімізації помилок;
- б) принцип гнучкості у використанні;
- в) принцип рівності і доступності;
- г) принцип незначних фізичних зусиль.

4. До постійних учасників КППС відносять:

- а) асистента дитини;
- б) служби у справах дітей;
- в) лікар;
- г) учитель-дефектолог.

5. До функцій адміністрації закладу освіти як членів КППС відноситься:

- а) створення умов для навчання, виховання і розвитку;
- б) участь у розробці ІПР;
- в) формування складу КППС;
- г) психологічний супровід дитини з ООП.

6. Навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність — це:

- а) традиційне інтенсивне навчання;
- б) кооперативне навчання;
- в) когнітивне навчання;
- г) особистісно-орієнтоване навчання.

7. Когнітивне навчання передбачає:

- а) об'єднання дітей в групи для виконання спільного завдання;

б) плани, дії, кроки і процеси, спрямовані на реалізацію будь-якого завдання навчання або вирішення проблеми;

в) створення під керівництвом педагога проблемної ситуації та активну самостійну діяльність дітей для її розв'язання;

г) набуття знань і навичок у процесі планування і виконання практичних завдань — проєктів.

8. Сутність кооперативної дидактики полягає в тому, що:

а) діти об'єднуються в групи для отримання спільного результату, досягнення якого можливе лише при ефективній взаємодії між собою;

б) діти працюють окремо один від одного;

в) діти працюють під керівництвом вихователя;

г) діти не обмежені в своїй діяльності, кожен виконує те, що йому подобається.

9. Яка форма кооперативного навчання характеризується створення групи на тривалий час (від одного до кількох років) задля налагодження між дітьми довготривалих стосунків, турботи одне про одного:

а) формальна група;

б) неформальна група;

в) базова група;

г) спеціальна група.

10. Яка технологія навчання в освітньому інклюзивному середовищі характеризується організацією освітнього процесу в групі з декількома педагогами, які спільно навчають одну групу дітей:

а) технологія індивідуалізації освітнього процесу;

б) технологія спільного викладання в інклюзивній групі;

в) технологія подолання навчальних і поведінкових труднощів;

г) технологія адаптації освітнього середовища.

Практичне заняття №12-13

Тема: Документація супроводу дитини дошкільного віку з ООП в закладі дошкільної освіти

Мета: ознайомити здобувачів освіти з документацією, яка визначає освітній процес в інклюзивних групах.

Професійна спрямованість: формувати вміння орієнтуватися в процесі розробки індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану.

План:

1. Загальна характеристика документації, яка визначає освітній процес в інклюзивних групах.
2. Поняття "функціональний діагноз".
3. Індивідуальна програма реабілітації дитини з інвалідністю.
4. Індивідуальна програма розвитку, її зміст та функції.
5. Процес розробки індивідуальної програми розвитку дитини з ООП.
6. Індивідуальний навчальний план.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).
2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.
3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичне завдання

1. Розробіть та проведіть в аудиторії дидактичну гру для дітей інклюзивної групи (нозологія на вибір).
2. Розробіть запис щоденного спостереження за дитиною з особливими освітніми потребами (перша половина дня).

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття "функціональний діагноз".
2. Що таке індивідуальна програма розвитку?
3. Які розділи включає структура ІПР?
4. Які завдання передбачає ІПР?
5. Що таке індивідуальний навчальний план?

Тести

1. Індивідуальна програма розвитку складається на:

- а) тиждень;
- б) місяць;
- в) 6 місяців;
- г) навчальний рік.

2. Під час оцінювання когнітивної поведінки фахівці ІРЦ звертають увагу на:

- а) рівень загального розвитку;
- б) рівень розвитку і використання вербальної / невербальної мови, наявність мовленнєвого порушення та його структури;

в) рівень сформованості пізнавальних процесів (сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, уваги);

г) здатність до вольового зусилля, схильність до проявів девіантної поведінки та її причин.

3. Індивідуальний очікуваний результат у засвоєнні знань, формуванні вмінь і навичок, поведінки дитини — це:

- а) завдання ІПР;
- б) ціль ІПР;
- в) принципи ІПР;
- г) методи ІПР.

4. Яка форма включення дитини в освітній процес характеризується тим, що дитина не перебуває на заняттях, проте бере участь у різних заходах з метою соціалізації:

- а) загальне включення;
- б) комбіноване включення;
- в) часткове включення;
- г) періодичне включення.

5. До функцій вихователя / вчителя як члена КППС належить:

- а) координація діяльності КППС з розроблення ІПР;
- б) організація освітнього процесу із застосуванням визначених в ІПР адаптацій та/або модифікацій;
- в) здійснення безперервного моніторингу розвитку дитини, спостереження і фіксація зміни в її поведінці;
- г) відповідальність за реалізацію корекційно-розвиткової складової ІРП.

6. Документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння дитиною компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із дитиною за наявності необхідних для цього ресурсів — це:

- а) індивідуальна програма розвитку;
- б) індивідуальний навчальний план;
- в) стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для інвалідів;
- г) Дакарська Декларація

7. На якому етапі ІПР відбувається оцінка динаміки розвитку дитини з ООП, збирання відомостей про її успіхи:

- а) вивчення можливостей і потреб учня;
- б) розробка ІПР;
- в) реалізація ІПР;

г) моніторинг реалізації ІПР.

8. Висновок про стан здоров'я індивіда, що дозволяє встановити стан його працездатності — це:

- а) функціональний діагноз;
- б) індивідуальна програма розвитку;
- в) індивідуальний навчальний план;
- г) клінічний діагноз.

9. Індивідуальний навчальний план складається на основі:

- а) функціонального діагнозу;
- б) клінічного діагнозу;
- в) індивідуальної програми розвитку;
- г) державних документів щодо інклюзивної освіти в Україні.

10. До модифікації відноситься:

- а) пристосування середовища відповідно до особливостей дитини з ООП;
- б) пристосування дитини з ООП до умов ЗДО;
- в) скорочення змісту навчального матеріалу;
- г) адаптація дидактичних посібників, ігрових, наочних матеріалів.

Практичне заняття 14

Тема: Індивідуалізація і диференціація навчально-виховних завдань у педагогічному процесі інклюзивної групи. ПМКР №2

Мета: розкрити сутність понять «індивідуалізація» та «диференціація».

Професійна спрямованість: формувати вміння створювати знаково-символічні моделі для дітей дошкільного віку, орієнтуватися в етапах їх складання з дітьми; ознайомитися з важливістю спостережень в групах закладів дошкільної освіти.

План:

1. Індивідуалізація навчання і виховання.
2. Диференціація навчально-виховних завдань.
3. Важливість спостережень в групах закладу дошкільної освіти.
4. Методи і прийоми в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами – наочне моделювання. Види моделей, етапи роботи зі складання знаково-символічних моделей.

Методичні вказівки до практичного заняття

Поточні контрольні запитання та завдання для виконання:

Завдання для всіх здобувачів освіти

1. У зошитах для практичних занять зробити короткий конспект основних положень теми (заповнити блок-схеми).

2. Участь у проведенні заняття на рівні відповідей на запитання, доповнення інформацією.

3. Проходження експрес-контролю (виконання тестових завдань).

Практичні завдання:

1. Складіть план спостереження за сюжетно-рольовою грою в старшій групі ЗДО.

2. Розробіть знаково-символічну модель ознайомлення дітей з циферблатним годинником.

Питання для самоперевірки

1. В чому полягає різниця між індивідуалізацією та диференціацією?

2. Що передбачає здійснення диференціації на практиці?

3. З якою метою педагог проводить спостереження за дитиною з ООП?

4. Які види спостережень за дитиною вам відомі?

5. Які етапи у підготовці й проведенні педагогічного спостереження за дитиною з ООП виділяють?

6. Які види моделей ви знаєте?

7. Назвіть етапи роботи зі складання знаково-символічних моделей.

Тести

1. Здійснення індивідуалізації на практиці передбачає:

а) вивчення вимог програми і структури змісту основних методик дошкільної освіти з огляду їх можливого скорочення, розширення, спрощення;

б) побудова апарату різнорівневих навчальних задач, вибір методів і форм їх вирішення;

в) індивідуалізувати і передбачити низку ролей і завдань, якими дитина з ООП може оволодіти і брати участь у роботі невеликої групи дітей, відчуваючи при цьому свою спроможність отримати конкретний результат;

г) поділ груп на підгрупи з урахуванням навчальних можливостей дітей.

2. Здійснення диференціації на практиці передбачає:

а) адаптацію змісту державних програм розвитку дошкільників до потреб і можливостей дитини з ООП;

б) визначення ресурсів і функціональних умінь, якими часто володіють діти з ООП, в більш менш явних або прихованих формах;

в) адаптація методів і технік навчально-виховної роботи;

г) вивчення типологічних особливостей дітей з ООП та рівня сформованості знань, умінь, навичок з метою загальної оцінки.

3. Яке спостереження спрямоване на вивчення поведінки дітей у їхньому природному середовищі, у повсякденних життєвих ситуаціях, спеціально організованих видах діяльності, в яких активну участь бере вихователь:

- а) наукове;
- б) активне;
- в) пасивне;
- г) включне.

4. Який тип моделювання відображає структуру окресленого об'єкту:

- а) умовно-символічний;
- б) узагальнений;
- в) конкретний;
- г) наочний.

5. В основі методу моделювання лежить принцип:

- а) заміщення;
- б) наочності;
- в) гуманності;
- г) природовідповідності.

6. До знаково-символічних моделей відносять:

- а) моделі будівель, рослин, тварин;
- б) спеціальні значки-символи;
- в) календарі природи, схеми аналізу звукової будови;
- г) глобус Землі, акваріум.

7. До якого виду моделей відносять схеми-моделі лялькової кімнати, сучасного лялькового міста:

- а) предметні моделі;
- б) предметно-схематичні моделі;
- в) знаково-символічні моделі;
- г) схематичні моделі.

8. До предметних моделей відносять:

- а) спеціальні значки-символи, які позначають певні предмети/об'єкти;
- б) схеми аналізу звукової будови слова, складу речення;
- в) настільно-друковані ігри;
- г) модель будівель, меблів.

9. На первинному етапі складання знаково-символічних моделей вихователь:

- а) організовує порівняння двох об'єктів між собою;
- б) пропонує дітям описати нові об'єкти за допомогою готової-моделі-зразка;
- в) збільшує кількість порівнювальних об'єктів до трьох-чотирьох;
- г) підводить дітей до складання моделі на основі виділення суттєвих або значущих ознак для групи предметів.

10. Кольорові схеми, які містять інформацію у її логічній послідовності, за допомогою яких можна складати речення, розучувати вірші — це:

- а) танграм;
- б) бізіборд;
- в) мнемотаблиці;
- г) віммельбух.

Рекомендована література

Основна

1. Аргіропулос Дімітріс. Роль інтеграції у сфері інклюзивної освіти (досвід Італії) // Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання: зб. матер. Всеукр. науково-метод. конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження В. Сухомлинського, 29-30.09.2015 / уклад. О. Ем. Жосан. Кіровоград : Ексклюзив – систем, 2015. – 468 с., С. 23-30.
2. Дімітріс Аргіропулос, Салацька А.П., Тарнавська Н.П., Катинська І.І. Організація інклюзивної освіти в дошкільному навчальному закладі : Навчально-методичний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів вищих навчальних закладів / Дімітріс Аргіропулос, А.П. Салацька, Н.П. Тарнавська, І.І. Катинська – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 192 с.
3. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. Інклюзивна педагогіка: Навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти / Дімітріс Аргіропулос, Наталія Тарнавська.– Житомир: Вид. О. О. Євнок, 2020. – 248 с.
4. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практичний посібник / Інклюзивна освіта. Посібник для батьків: посібник / Укладачем матеріалу є неурядова організація «Проживання в громаді» (м. Манітоба, Канада). – К. : Паливода А.В., 2012. – 120 с.
5. Тарнавська Н., Вознюк О. Дослідження сучасного стану впровадження інклюзивної парадигми в освітній простір дошкільної і початкової освіти України / Тарнавська Н., Вознюк О. // Нові технології навчання: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2019. Вип. 92. – С. 281-286
6. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник:/ за заг. ред.. Колупаєвої А.А. – К: «А. С. К.», 2012. – 308 с.
7. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 66 с.
8. Тарнавська Н. П. Кооперативне навчання дітей старшого дошкільного віку і молодших школярів елементарній математиці із застосуванням методу моделювання в умовах інклюзивної освіти / Н. Ю. Рудницька, Н. П. Тарнавська // Педагогічні науки: збірник наукових праць, Випуск LXXXII. Том 2. / гол. ред. Федяєва В. Л. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – С. 51–57

9. Тарнавська Н.П. Базові засади інклюзивної практики педагога закладу дошкільної і початкової освіти щодо кооперативної організації діяльності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку : монографія / за заг. редакцією В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. – Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019 – 344 с. Ав. С. 263–274.

Додаткова

1. Гужанова Т. С. Панченко Є. С. Формування предметно-практичної, технологічної компетентності в нормотипових та дітей з ООП старшого дошкільного віку в процесі конструктивної діяльності. *Перспективи та інновації науки*. 2024. Вип. № 5 (39). С. 166-178.

2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2006. 455 с.

3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

4. Stanichenko, O; Makarenko, S; Maksymova, O; Fedorova, M; Huzhanova, T. The model of inclusive education of preschoolers as a basis for educational barrier-free education / conhecimento & diversidade. - centro univ la salle-rj. 2024. Volume16. Issue41. P. 526-545.

5. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (прийняті резолюцією 48/96 Генеральної Асамблеї від 20.12.1993 р.)

6. Тарнавська Н.П. Теорія та методика співпраці дошкільного навчального закладу з родинами : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 231 с. С. 62-63.

7. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.

8. Canevaro A., (2006) *Le logiche del confine e del sentiero, Una pedagogia dell'inclusione (per tutti, disabili inclusi)*, Trento, Erikson [in italiano].

9. Canevaro A., (1991) *Pedagogia speciale. La riduzione dell'handicap*, Milano, Bruno Mondadori [in italiano].

Інтернет ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електрон-ний ресурс]. URL: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe) (дата звернення 12.06.2024)

2. Новий освітній простір. Безбар'єрність. Інформаційний посібник. https://decentralization.ua/uploads/library/file/408/NOP_Bezbaryernist.pdf (дата звернення 13.06.2024)

3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського. [Елек-тронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dnrb.gov.ua. (дата звернення 12.06.2024)
4. Індивідуальна програма розвитку за новим зразком 2022р (ІПР) URL: <https://naurok.com.ua/individualna-programa-rozvitku-za-novim-zrazkom-2022r-ipr-274338.html> (дата звернення 12.06.2024)
5. Інструктивно-методичні матеріали для закладів освіти URL: https://ircenter.gov.ua/static-pages/manuals_and_textbooks (дата звернення 12.06.2024)
6. Луценко І.В. Індивідуальна програма розвитку для дітей з особливими освітніми потребами URL: <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-41939807> (дата звернення 12.06.2024)
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: режим доступу: URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення 12.06.2024)
8. Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.06.2024)
9. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб., Київ: ТОВ Агенство«Україна», 2019. – 300 с. URL: <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf> (дата звернення 12.06.2024)
10. Посібники з інклюзії URL: <https://chop2.school.org.ua/posibniki-z-inkluzii-ipr-17-59-56-28-03-2019/> (дата звернення 12.06.2024)
10. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення 13.06.2024)
11. Форма індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами// Педрада. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/1422-ustalena-forma-ndividualno-programi-rozvitku-ditini> (дата звернення 12.06.2024)
12. Borgo Carissimi Live: трансляції лекцій Університет Парми (Італія), URL: <https://www.youtube.com/channel/UCKQdCztMEMsDe-zBcV0M1Rg> (дата звернення 12.06.2024)
13. Dumas, A. and Lefranc, A. (2010). Early schooling and later outcomes: Evidence from pre-school extension in France. Thema Working Paper 2010-07, Université de Cergy Pontoise URL: <https://thema.ucergy.fr/IMG/documents/2010-07.pdf> (дата звернення 12.06.2024)

Завдання для тих, хто навчається за індивідуальним графіком

1. Опрацювати теоретичний матеріал згідно плану практичних занять (у зошити записати тезисно або блоксхемою), виконати практичні завдання.
2. Виконати тестові завдання до кожного заняття (за розкладом).
3. Розробити індивідуальну програму розвитку дитини з ООП.
4. Розробити ігрове заняття з розвитку мовлення для дітей старшої групи із застосуванням кооперативної дидактики.
5. Виконати МКР 1, 2 (за розкладом).